

SERVETİFÜNÜN DÖNEMİ ŞİİRİ

Servetifünün Dönemi Şiirine Genel Bakış

- ✚ Servetifünün Edebiyat sanatçıları, Abdülhak Hâmit'in şekilde yaptığı yeniliği daha da genişletirler Fransız şiirinden **sone** ve **terzarima** gibi nazım türlerini alırlar.
- ✚ Servetifünün şairleri, Divan edebiyatı şairlerinin kullandığı müstezadı **serbest müstezat** şeklinde kullanmışlardır.
- ✚ Bir de kendilerinin buldukları, Türk şiirinde daha önce görülmeyen nazım şekillerini de denemişlerdir.
- ✚ Türk şiiri bu dönemde **nazım şekilleri bakımından modernleşir**.
- ✚ **Türkçeyi aruza başarıyla uygularlar**. Tevfik Fikret bu konuda oldukça başarı sağlar.
- ✚ Aruzun bütün kalıpları müstezad için denenir, büyük ilgi görür.
- ✚ Şiirde ahengi yaratmada aruz vezninden yararlanılır. Konunun yapısına uygun, aruzun değişik kalıpları kullanılır.
- ✚ Ahenk endişesiyle **aynı şiirde değişik vezinlere yer verirler** (Cenap Şahabettin).
- ✚ **Kafiye göz için değil, kulak içindir ilkesi** benimsenir; kafiye, ahenk unsuru olarak ele alınır.
- ✚ Şairler, mısra bağımsızlığı anlayışına ve ifadenin bir beyitte bitmesi geleneğine karşı koyarlar. Bütün güzelliğine önem verirler.
- ✚ Şiirde **anjambumanlar** (şiirde cümledeki anlamın bir dizede bitmeyip sonraki dizelere geçmesi, kayması, sarkması) kullanarak, **şiiri nesre yaklaştırmaya çalışırlar**.
- ✚ Şiirde cümleleri istedikleri kısalık ve uzunlukta kullanırlar. Cümleyi mısra ortalarında tamamlayarak, beş altı mısra kadar uzattıkları olur.
- ✚ **Şiirin konusunu genişletirler**. Ferdî duygu ve hayâllerin yanı sıra, aşk, tabiat ve aile hayatı başlıca temalar arasındadır. **Hayâl-hakikat çatışması** şiirde dikkat çekici boyutlardadır.
- ✚ **Ferdiyetçi sanat anlayışı** şiire egemendir. Aşırı duygusallık (**santimantalizm**) ve yeni hayâl dünyası kurma eğilimi, onları ferdiyetçi kılmıştır. Bu yüzden aşk ve tabiat konusuna ağırlık verilir.
- ✚ Romantizmden sembolizme kadar açılan şairler, yeni bir duyuş, hayâl kuruş, yeni bir zevk ve estetik getirmişlerdir. Beğendikleri birçok hayâlleri şiire sokarlar.
- ✚ **Parnasizmin ve sembolizmin etkisiyle şiire resim ve mûsikî girer**. Ses ve ahenk şiire egemen olur (Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin).
- ✚ Şiire özgü bir vokabüler (kelime kadrosu) yaratılır. Şiirde **kuvvetli bir mûsikî dili** görülür. Şiire **dış mûsikî** (yani vezin ve şekil kusursuzluğu) ve **iç mûsikî** (yani doyurucu, anlam yönü kuvvetli şiir) egemendir.
- ✚ Tevfik Fikret dili ve tekniğiyle dış mûsikîyi, Cenap Şahabettin ise ince buluş, parlak hayal ve mecazlarıyla iç mûsikîyi sağlarlar.
- ✚ Şiir dilinde Arapça, Farsça kelime ve tamlamalar vardır. **Sanatkârane bir üslûp peşindedirler**.
- ✚ Batı etkisinde şiire yeni sözcükler girer: "saat-ı semen fem" (yasemin renkli saat), "berf-i zerrin" (altın renkli kar) vb.
- ✚ Servetifünün şairleri, II. Meşrutiyet'in ilanı (1908) sosyal meselelere yönelir (Tevfik Fikret, Ali Ekrem, Süleyman Nazif...).
- ✚ Şiirin yenileşmesinde nazım şekli önemli bir rol oynar; şiir nazım şekli bakımından zenginlik kazanır.

Servetifünun Şiirinin Biçim Özellikleri

NAZIM BİRİMİ	En küçük nazım birimi dizedir. Tanzimatçılar ise Divan edebiyatı nazım birimi olan beyti kullanmışlardır.
ÖLÇÜ	Ölçü yine aruz ölçüsüdür. Aruzu Türkçeye başarıyla uygulamışlardır. Hece ölçüsü yalnızca Tevfik Fikret'in çocuk şiirlerinde kullanılmıştır.
UYAK TÜRÜ	Uyak anlayışı değişmiş "göz uyağı" yerine "kulak uyağı" anlayışı benimsenmiştir.
DİL VE ÜSLÛP	Dil son derece ağır ve süslüdür. Dile, Arapça Farsça ve Fransızcadan yeni sözcük tamlama ve terkipler aktarmışlar; o güne değin hiç duyulmamış ve kendi uydurdıkları tamlamalar ekleyerek anlaşılması olanaksız yapay bir şiir dili yaratmışlardır.
NAZIM ŞEKİLLERİ	Nazım şekillerinde pek çok değişiklik yapılmıştır. Divan edebiyatı nazım şekilleri tamamıyla terk edilmiş; Batı edebiyatının "sone" ve "terzarima" biçimleri ile "serbest müstezat" ve "karma" nazım biçimleri kullanılmıştır. "Mensur şiir" örneklerine ilk kez bu dönemde rastlanmaktadır.

Servetifünun Şiirinin İçerik Özellikleri

- ✚ **Sanat için sanat** ilkesi benimsenmiştir.
- ✚ **Sembolizm** ile **parnasizmin** etkisinde kalınmıştır.
- ✚ Siyasal ortamın da etkisi ile **toplumsal konular ele alınmamıştır**.
- ✚ En çok işlenen konular: günlük yaşam, aşk, doğa görüntüleri, karamsarlık, düş kırıklıkları, ölüm.
- ✚ **Nazım nesre yaklaştırılmıştır**. (Anjambuman sayesinde)
- ✚ Konu birliğine, **bütün güzelliğine** önem verilmiştir.
- ✚ Konu ile vezin arasında ahenk ilgisi aranmıştır.
- ✚ Şiirde **musikiye** önem verilmiştir.
- ✚ Hayata karamsar bakmaları ve **derin bir melankoli** içinde kıvrınmaları şiirlerine yansımıştır. (Santimantal ruh)
- ✚ Yalnızca Tevfik Fikret -bir dönem- "toplum için sanat" ilkesine bağlı, sosyal içerikli şiirler yazmıştır.

Servetifünun Şiirinin Temsilcileri

- ✚ Tevfik Fikret
- ✚ Cenap Şahabettin
- ✚ Süleyman Nazif

- ✚ Ali Ekrem (Bolayır)
- ✚ Hüseyin Suat (Yalçın)
- ✚ Hüseyin Siret (Özsever)
- ✚ Faik Ali (Ozansoy)
- ✚ Celal Sahir (Erozan)

Tevfik Fikret (1867 – 1915)

✚ Hayatı:

- 24 Aralık 1867’de İstanbul Aksaray’da doğdu. Asıl adı Mehmed Tevfik’tir.
- Babası Hâriciye Kalemî’nde memurluk ve çeşitli vilâyetlerde mutasarrıflık yapan Çankırılı Hüseyin Efendi, annesi Sakız adası Rumları’ndan mühtedî Hüsrev Bey’in kızı Hatice Refîa Hanım’dır.
- Öğrenimine Aksaray’da Mahmudiye Vâlîde Rüşdiyesi’nde başlayan Mehmed Tevfik, mektebin Doksanüç Harbi’nin ardından Rumeli’den gelen muhacirlere tahsis edilmesi üzerine Mekteb-i Sultânî’ye (Galatasaray) gönderildi. Bu mektebin onun şahsiyeti üzerinde büyük etkisi vardır.
- Hacca giden annesi bir kolera salgınında Hicaz’da öldüğünden (1879) Tevfik’in gençlik yılları büyükannesinin yanında geçti.
- Galatasaray’da devrin tanınmış hocalarından Muallim Feyzi, Recâizâde Mahmud Ekrem ve Muallim Nâci’den ders gördü.
- Edebiyata ve özellikle şiire karşı yeteneği bu yıllarda ortaya çıktı. Hocalarının teşvikiyle yazdığı eski tarzdaki ilk şiirleri Muallim Feyzi vasıtasıyla Tercümân-ı Hakikat’ta yayımlandı (1884-1885).
- 1888’de Mekteb-i Sultânî’yi birincilikle bitirdikten sonra aynı yıl Bâbîâlî Hâriciye Odası’nda çalışmaya başladı.
- 1890’da dayısının kızı Nâzime Hanım’la evlendi.
- 1892 yılına kadar devam eden memuriyeti sırasında Gedikpaşa’daki Ticaret Mektebi’nde Fransızca ve hüsn-i hat dersleri de verdi.
- 1894’te arkadaşları Hüseyin Kâzım Kadri ve Ali Ekrem’le (Bolayır) birlikte *Ma’lûmât* dergisini çıkardı; burada bazı şiirleriyle tercümeleleri yayımlandı.
- Aynı yıl Mekteb-i Sultânî’de açılan Türkçe muallimliği imtihanını kazanarak bu okula tayin edildi. Ancak hükümetin memur maaşlarında kesintiye gitmesi üzerine istifa etti. Ardından hayatının sonuna kadar sürdüreceği Robert Koleji’nde Türkçe hocalığına başladı.
- 1896 yılı başlarında Recâizâde Mahmud Ekrem, öğrencisi Ahmed İhsan’ı (Tokgöz) yayımlamakta olduğu *Servet* dergisini *Servet-i Fünûn* adıyla edebî bir dergi haline getirmeye ve ardından Tevfik Fikret’i bu derginin başına geçmeye ikna etti. *Servet-i Fünûn* böylece Tevfik Fikret’in yönetiminde Şubat 1896 tarihli 256. Sayısından itibaren edebiyatta ve özellikle şiirde yenilik yapmak isteyen gençlerin toplandığı bir edebiyat mahfili durumuna geldi.
- Türk edebiyatı tarihinde birinci ve ikinci Tanzimat neslinden sonra edebiyatta Batılı anlamda asıl yenilikleri gerçekleştiren Servet-i Fünûn (Edebiyât-ı Cedîde) topluluğunun bütün faaliyeti büyük ölçüde Tevfik Fikret’in yönetimindeki bu dergi etrafında gerçekleşti.
- Ancak 1898’de İsmail Safâ’nın evinde yaptıkları bir toplantı sebebiyle birkaç gün tutuklanması mizacı aşırı derecede hassas olan Tevfik Fikret’i büsbütün tedirgin etti. Başta kendisi olmak üzere istibdat idaresinden şikâyetçi olan Servet-i Fünûncular, Yeni Zelanda’ya göç ederek orada daha rahat yaşama hayaline kapıldılar; fakat hayallerini fiilen gerçekleştiremeyeceklerini anlayıp bu teşebbüsten vazgeçtiler. Bu defa Hüseyin Kâzım’ın

Manisa civarında Sarıçam köyündeki çiftliğine gitmeyi düşündülse de bu tasavvurlarını da gerçekleştiremediler.

- 1900 yılında İngiltere'nin Güney Afrika'da Boerler'i mağlûp etmesi üzerine bu galibiyeti tebrik etmek, bu vesileyle ülkede hüküm süren istibdat idaresine karşı İngiltere'nin baskı uygulamasını sağlamak amacıyla hazırlanıp İngiliz sefâretine verilen bildiriye Tefvik Firket'in imzasının da bulunması dolayısıyla bir süre Mâbeyin Dairesi'nde sorgulandı. Tedirginliğini büsbütün arttıran bu olayların arkasından bir süre toplumdan uzaklaştı ve sadece şiirle uğraştı.
- Aynı yıl, ilk şiirleri dışında büyük ölçüde Servet-i Fünûn döneminde yazdığı şiirlerden meydana gelen *Rübâb-ı Şikeste*'yi yayımladı. Eser ilgi görünce hemen ikinci baskısı yapıldı. Ancak bütün bunlar onun huzursuzluğunu gidermeye yetmedi.
- Aynı günlerde, topluluk mensuplarından Ali Ekrem'in Servet-i Fünûn şairlerini ağır bir dille eleştirdiği "*Şiirimiz*" adlı makalesini bazı değişikliklerle Servet-i Fünûn'da neşretti ve bu davranışı büyük bir tepkiyle karşılandı. Tefvik Firket'in makalede değişiklik yapmasına öfkelenen Ali Ekrem yazının aslını Baba Tâhir'in Musavver Ma'lûmât dergisinde yayımlayınca topluluk içinde ilk çözüme başladı.
- Bir süre sonra idarî bir mesele yüzünden Ahmed İhsan'la araları açılınca Tefvik Firket de mecmuayı terk etti (1901). Hüseyin Cahid'in Fransızca'dan çevirdiği Fransız İhtilâlî'ne dair "*Edebiyat ve Hukuk*" adlı yazısı yüzünden dergi hükümet tarafından kapatıldı; böylece topluluk fiilen dağılmış oldu.
- Tefvik Firket 1905 yılında kısa aralıklarla babasını ve kız kardeşini kaybetti.
- Görünürde bir sebep yokken babasının Anadolu'ya sürgün edilmesi ve orada ölmesi, kız kardeşinin acıklı ölümü Tefvik Firket'in ıstıraplarının daha da artmasına yol açtı. Aynı yıl Aksaray'daki konaklarını satıp Rumelihisarı'nda Robert Koleji yakınlarında planlarını kendisinin çizdiği ve Âşiyân adını verdiği evi inşa ettirerek burada bir nevi inzivaya çekildi.
- Özellikle Âşiyân'a yerleştikten sonra gerek istibdat rejimine gerekse içinde yaşadığı çevreye karşı giderek artan bir kin ve nefret duymaya başladı. Ülkede yaşanan siyasal ve sosyal olayları uzaktan takip ettiği bu günlerde II. Meşrutiyet'in ilânına kadar elden ele dolaşan "*Sis*" (1902), "*Sabah Olursa*" (1905), "*Târîh-i Kadîm*" (1905), "*Mâzî-Âtî*" ile (1906) II. Abdülhamid'e bombalı suikast hazırlayan Ermeni komitacılarını alkışladığı "*Bir Lahza-i Teahhur*" (1906) gibi manzumelerini yazdı.
- Bu yılların en çok yankı uyandıran ve tenkit edilen başka bir şiiri de "Bir Lahza-i Teahhur"dur. 21 Temmuz 1905 günü cuma namazının ardından Ermeni komitacılarının II. Abdülhamid'e karşı giriştiği suikastın başarısızlıkla sonuçlanması üzerine bu şiiri yazan Firket'in burada hain emeller peşindeki Ermeniler'i alkışlaması hem o yıllarda hem bu şiirin yayımlandığı II. Meşrutiyet sonrasında çok eleştirilmiştir.
- 24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânı üzerine büyük bir sevinçle inzivadan çıkan Firket "*Millet Şarkısı*" adlı manzumeyi kaleme aldı.
- Eski arkadaşları Hüseyin Cahid ve Hüseyin Kâzım'la birlikte adını kendisinin koyduğu Tanin gazetesini yayımlamaya başladı. Kısa zamanda devlet yönetimini ele geçiren İttihat ve Terakkî Cemiyeti, Tefvik Firket'i maarif nâzırı yapmak istediyse de o bunu kabul etmedi. Bir kısım öğrencileri ve yakın çevresinin ısrarı ile Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'ne müdür oldu (28 Aralık 1908). Aynı zamanda Dârülfünun ve Dârülmualimîn'de ders verdi.
- Yaptığı yenilikler dolayısıyla hakkında çıkan dedikoduların artması yüzünden dört ay sonra müdürlükten istifa etti ve Robert Koleji'ndeki hocalığına döndü.
- *Tanin*'in İttihat ve Terakkî Cemiyeti'nin yayın organı haline gelmesi üzerine 1910'da gazete ile bütün ilişkisini kesti; aynı yıl Dârülfünun ve Dârülmualimîn'deki görevlerini de bıraktı. 1912'de Meclis-i Meb'ûsan kapatılınca "*Doksan Beşe Doğru*" ve İttihatçılar aleyhine "*Hân-ı Yağmâ*" gibi manzumelerini kaleme aldı.

- Mehmed Âkif'in [Ersoy], 1914'te yayımladığı *Süleymaniye Kürsüsü*'nde, edebiyat çevrelerinde elden ele dolaşan "Târîh-i Kadîm" manzumesi dolayısıyla Tefik Fikret için "zangoç" tabirini kullanması üzerine Fikret, kendisinin dinsizliğini ve genel anlamda bütün semavî dinlerin karşısında olduğunu açıkça ilân ettiği "*Târîh-i Kadîm'e Zeyl*"i kaleme aldı.
- Uzun süredir şeker hastalığına müptelâ olduğu anlaşılan Fikret, hastalığı zamanında teşhis ve tedavi edilmediğinden 1915 yılı başlarında âniden yatağa düştü ve 18-19 Ağustos gecesi öldü. Cenazesi aile mezarlığının bulunduğu Eyüpsultan'a gömüldü.
- Vasiyeti gereği mezarı daha sonra İstanbul Belediyesi tarafından Edebiyâtıcedîde Müzesi haline getirilen (1945) Rumelihisarı'ndaki Âşîyan'ın bahçesine nakledildi (1962).

✚ Edebi hayatı:

- Tefik Fikret'in ilk şiir denemeleri divan edebiyatı tarzındadır. Gençlik yıllarında, eski şiir anlayışını sürdürmeye çalışan Muallim Nâci ve Muallim Feyzi'den etkilenmiş, bu etki Recâizâde Mahmud Ekrem ve Abdülhak Hâmid'i tanıdıktan sonra onların tarafına doğru yön değiştirmiştir.
- Tefik Fikret bu taklit döneminin ardından tesadüfen bir antolojide şiirlerini okuduğu Charles Baudelaire, Sully Prudhomme ve özellikle François Coppée'yi tanıdıktan sonra asıl çizgisini belirlemiştir.
- Servet-i Fünûn'un başına geçtiği 1896 yılından itibaren topluluğun dağılışına kadar geçen beş yıl içinde daha çok sanat için sanat anlayışı doğrultusunda ferdi ön plana çıkaran şiirler yazmıştır.
- Bu tarihe kadar hayata ve insanlara iyimser bir gözle bakan, Allah'a inanan, dinî görevlerini yerine getiren, "Tevhid" ve "Sabah Ezanında" gibi şiirler yazan Fikret, devrin karamsar havasının da etkisiyle mizacında meydana gelen birtakım değişikliklerle giderek kötümser olmaya, hayattan ve çevresinden şikâyet etmeye, dine karşı kayıtsız, hatta düşmanca bir tavır almaya başlamış, özellikle aile hayatındaki mutsuzluk zamanla bütün yaşayışını karartmıştır.
- Tefik Fikret, Servet-i Fünûn dönemine ait şiirlerinde daha çok Fransız parnas şairi F. Coppée'nin etkisinde kalmış, duyuş tarzı bakımından romantik olmakla beraber örnek aldığı parnasyenler gibi şekil mükemmelliğine aşırı derecede önem vermiştir.
- 1900 yılından itibaren daha çok siyasal ve sosyal içerikli manzumeler yazmıştır. Bu dönemin şiirleri arasında en çok dikkat çeken "Sis"tir. İstibdadın bütün ağırlığıyla hissedildiği 1902 yılının bir şubat günü Boğaz'a sis çöker ve akşama kadar devam eder. Uzun zamandır evi hafiyelerin gözetimi altında bulunan Fikret, Boğaz'daki sis ile yaşanan hayattaki boğucu havayı şiirinde birleştirir.
- *Sis*'te nefret ettiği II. Abdülhamid devri İstanbul'una lânetler yağdırırken bir yandan da toplumun ahlâkî zaafalarını teker teker sayar.
- Tefik Fikret'in istibdat rejiminin ardından İttihatçılar'la gelen hürriyet havasının kısa bir süre sonra zorbalığa dönüştüğü, kanun, hürriyet, adalet gibi kavramların ayaklar altına alındığı II. Meşrutiyet döneminin ağır bir hicvi olan "*Hân-ı Yağmâ*" ile "*Târîh-i Kadîm*" bu dönemin en dikkate değer örnekleridir.
- Fikret taraftarlarınca taassuba karşı müsbet ilim ve müsbet düşüncenin müdafaası gibi takdim edilmeye çalışılan "*Târîh-i Kadîm*"de tarihi baştan başa kanlı sahnelerden ve savaşımlardan ibaret gören Tefik Fikret burada açıkça dine ve Tanrı'ya karşı isyankâr bir tavır sergilemiştir.
- Fikret mutlak anlamda barış ve adaletin hüküm sürdüğü bir dünya özler, kul ile Tanrı'yı ayıran bir dini kabul etmez. Hatta Allah'ın kendisine yaklaşılmaz olduğunu, yeryüzünden yükselen feryat ve şikâyetlerin cevapsız kaldığını söyleyecek kadar ileri gider.

- Mehmed Âkif'e cevap olarak yazdığı “*Târîh-i Kadîm’e Zeyl*”de ise dinî inançları tamamen reddeden Fikret, tarih ve din düşmanlığını açıkça dile getirerek kendisinin panteizm diye adlandırılabilir bir nevi tabiat dinine inandığını söyler.
- Fikret’in hayatında, mizacının değişmesinde ve hayata bağlanmasında oğlu Halûk’un önemli rolü vardır. 1895 yılında doğan Halûk, Fikret’in kısa bir süre de olsa hayata bakışını değiştirir ve özellikle II. Meşrutiyet’ten sonra yazacağı şiirlerde görülen geleceğe ümitle bakma düşüncesini uyandırır.
- Halûk’u İskoçya’ya gönderdikten sonra onun için yazdığı manzumelerin bir kısmını bir araya getirdiği *Halûk’un Defteri*’nde oğlunu ülkede inkılâp yapacak gençliğin sembolü olarak görür ve burada ülkenin geleceği üzerinde düşünür.
- Hayatının son yıllarında yazdığı *Şermin* ise onun doğrudan doğruya özlemine çektiği yeni insan tipiyle ilgilidir. Bu kitaptaki şiirler yeni Türkiye için Amerikan terbiyesine göre yetiştirilmesini arzuladığı, pratik hayatta başarılı olabilecek insan tipinin idealize edilmesinden ibaret görünmektedir.
- Burada ileri sürdüğü bazı düşünceleri Galatasaray Mekteb-i Sultânî müdürlüğü sırasında uygulamaya çalışmıştır.
- Tefvik Fikret’in Türk şiirine getirmiş olduğu yeniliklerden biri şiirin yapısıyla ilgilidir. Şiirde beyit hâkimiyeti yerine daha önce Abdülhak Hâmid’in denediği, anlamın şiirin bütününe yayılması anlayışı Fikret tarafından büyük ölçüde uygulanmıştır.
- Fikret, ayrıca başta “sone” olmak üzere Fransız nazım şekilleriyle birlikte eski şiirin müstezadlarını hatırlatan serbest müstezad örneklerini denemiştir.
- Bütün çalışmalarında titiz bir sanatkâr karakteri gösteren Tefvik Fikret, Halûk’un Defteri’ni kendi el yazısıyla bastıracağı gibi şiirleri arasına da birtakım desenler çizmiştir. Ayrıca portre, natüromort ve peyzaj tablolarıyla oldukça başarılı bir yağlı boya ressamıdır.

🌈 Eserleri:

- **Rübâb-ı Şikeste (1900):** Büyük ölçüde Servet-i Fünûn Dönemi’nde yazdığı şiirlerinin toplamıdır. Fikret’in en dikkat çeken eseridir.
- **Halûk’un Defteri (1911):** Mühendislik tahsili yapmak için 1909’da İskoçya’ya gönderdiği oğlu için yazdığı şiirlerin toplamıdır.
- **Rübâb’ın Cevabı (1911):** Aleyhinde kampanya yürüten bazı çevrelere karşı kendisini müdafaa eden eski arkadaşlarına hitaben yazdığı bazı şiirlerinin toplamıdır.
- **Şermin (1914):** Fikret’in öteden beri özlemine duyduğu yeni insan tipiyle alakalı şiirleridir. Sade bir dille ve hece ölçüsüyle yazdığı çocuk şiirleridir.

Cenab Şahabeddin (1871 – 1934)

🌈 Hayatı:

- 2 Nisan 1871 'de Manastır'da doğdu.
- 1877-1878 Osmanlı - Rus Savaşı sırasında şehit düşen binbaşı Osman Şahabeddin Bey'in oğludur. Babasının ölümü üzerine altı yaşlarında iken ailesiyle birlikte İstanbul’a gitti.
- Bir süre Tophane'de Mekteb-i Feyziyye'ye devam etti. Daha sonra girdiği Eyüp Askeri Rüşdiyesi'nin yıkılması üzerine Gülhane Askeri Rüşdiyesi'ne geçti ve 1880 yılında buradan mezun oldu. Okulun benimsediği usul gereğince kura ile Tıbbiye İdadisi'ne girdi, iki yıl okuduktan sonra Askeri Tıbbiye'nin beşinci sınıfına kabul edildi. 1889'da doktor yüzbaşı olarak okulu bitirdi.
- İyi bir derece ile mezun olduğu için 1890 yılı başlarında cilt hastalıkları sahasında ihtisas yapmak üzere devlet tarafından Paris'e gönderildi. Burada dört yıl kadar kaldı. Avrupa dönüşü bir müddet Haydarpaşa Hastanesi'nde hekimlik yaptı.

- 1896' da sıhhiye müfettişliği göreviyle Cidde'ye gönderildi.
- 1898'de Cidde'den merkez müfettişliği vazifesiyle İstanbul'a döndü. Bir ara Suriye vilayeti sıhhiye reisliğinde bulundu. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Meclis-i Kebir-i Sıhhi üyeliği ve Daire-i Umûr-ı Sıhhiye müfettişliğiyle tekrar İstanbul'a döndü. I. Dünya Savaşı başladığı sırada kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.
- Aynı yıl Darülfünun Edebiyat Fakültesi Lisan Şubesi Fransızca tercüme müderrisliğine tayin edildi, iki ay sonra da Garp edebiyatı müderris vekili oldu. 30 Mayıs 1919'da Darülfünun Osmanlı edebiyat tarihi müderrisliğine getirildi.
- Bir gün derste Yunanlıları övüp Millî Mücadele'yi küçümseyen sözler sarf ettiği ileri sürülerek Darülfünun öğrencileri tarafından diğer bazı hocalarla birlikte aleyhinde nümayişler düzenlendi. Cenab'ın o sözleri söyleyip söylemediği tespit edilemediyse de önceki bazı siyasi yazıları onu suçlu bulmaya yeterli görüldü.
- Bu olaylar üzerine bir çeşit inzivayı tercih eden Cenab Şahabeddin daha çok edebiyat ve sanat konularında yazı faaliyetine devam etti.
- Son yıllarında yoğun bir şekilde üzerinde çalıştığı sözlüğünü tamamlayamadan 13 Şubat 1934'te beyin kanaması sonucu öldü ve Bakırköy Mezarlığı'na defnedildi.

Sanatı:

- Cenab Şahabeddin, 1895 yılından başlayarak ölümüne kadar devam eden yazı faaliyetlerinde, özellikle Cumhuriyet dönemine kadar başta şiir olmak üzere edebiyatın çeşitli alanlarında otorite kabul edilmiş başlıca şahsiyetlerden biridir.
- Tanzimat'tan sonra Batı edebiyatı tesirinde gelişen Türk şiirinde Abdülhak Hamid'in ardından en büyük yenilikleri yapanlar arasındadır.
- Ona ilk şiir bilgileriyle şiir yazma zevkini aşıl原因anlar içinde Mustafa Asım Efendi, Muallim Naci ve mahalle komşuları olan Şeyh Vasfi zikredilir. Her üçü de dönemlerinde divan edebiyatı geleneğini sürdüren şairlerdendi. Cenab'ın ilk şiirlerinin de bu tarzda olması tabiidir. Nitekim on dört yaşlarında iken *Saadet* gazetesinde yayımlanan (1885) ilk şiiri bir gazeldir.
- Henüz tıbbiye öğrencisi iken daha çok A. Hamid ve Recaizade Mahmud Ekrem tarzındaki on sekiz parça şiirini *Tamat* adıyla küçük bir kitap halinde yayımlar (1886).
- Tıp ihtisası için Paris'te bulunduğu yıllarda daha çok edebiyata ilgi gösteren Cenab, kendi ifadesiyle parnasyen ve simbolist şairleri okumuş, özellikle Verlaine'den etkilenmiştir.
- Kendisinden edebiyat dersi aldığı söylediği parnas şairlerinden Charles Brevet'nin "manzumenin elfaz ile resmedilen bir levha" olduğu görüşünü benimsemiş, yurda döndükten sonra da şiiri yavaş yavaş bu tesirler etrafında değişmeye başlamıştır. 1895 yılı sonlarında Hazine-i Fünun dergisinde yayımlanan "*Benim Kalbim*" başlıklı şiirini çevresindekiler Fransızca'dan tercüme sanmışlardı. Bu şiir ona Brevet'nin telkin ettiği, kelimelerle çizilen tablo karakterindeki şiirlerinin de ilkidir.
- Özellikle *Mekteb* dergisinde arka arkaya çıkan şiirleriyle (Şubat 1896- Şubat 1897 arasında kırk iki şiir) hem eski hem yeni tarzda yazan şairler arasında dikkati çekti, yankı uyandırdı. Hakkında olumlu veya olumsuz yazılar yazıldı. İki tarz şiiri savunanların cepheler haline gelmesinin bir sonucu olan *Servet-i Fünun* dergisi de bir süre sonra onu kendi kadrosuna aldı.
- Cenab Şahabeddin'in Türk şiirine getirdiği yenilikler arasında, o zamana kadar Türk edebiyatında kullanılmamış yeni ve orijinal terkiplere yer vermesi de zikredilmiştir. Üslupçu bir yazar ve şair olma gayreti içinde bulunduğu şüphesiz olan Cenab, gerçekten de bu gayretini okuyucu zihninde yeni imajlar uyandıracak kavramlar, ibareler, isim ve sıfat tamlamaları aramaya sarf etmiştir.

- Servet-i Fünun şiirinin genel karakterinde olduğu gibi Cenab'ın şiirlerinde de tasvir ön plandadır. Varlığı bir fotoğraf gibi idrak etmek, renk ve şekilleri canlı tutmak, gerçeklik duygusu yaratmak Cenab'ın o dönem şiiri içinde keşfettiği bir özelliktir.
- Cenab'ın açtığı bu yola Tefik Fikret ve diğerleri girmekte gecikmez, hatta daha sonraki yıllarda Ahmed Haşim, Yahya Kemal ve Tanpınar'da da Cenab'ın başlattığı bu tarzın izleri görülür.
- "*Elhan-ı Şita*", "*Yakazat-ı Leyliyye*", "*Temaşa-yı Leyal*", "*Temaşa-yı Hazan*" gibi şiirleri nesiller boyunca okunan Cenab Şahabeddin, şiirde ahenge önem verdiği için hece yerine daima aruzu tercih etmiş, heceyi küçümsemiştir. Bir kısım şiirleriyle T. Fikret'teki sathiliği aşmış, Fikret'in ısrar ettiği "nesre yaklaşan şiir"i onun kadar tercih etmemiştir. Ancak Türkçeyi aruza uygulamada Fikret kadar başarılı olamamıştır.
- Şiirin tek gayesinin güzellik olduğunu savunan ve ona başka bir fonksiyon yüklemek istemeyen Cenab, tabiatı panteist bir duygu ile temaşa etmiş ve bir "ruh-ı kâinat" fikrine inanmıştır. Bu sebeple eşyada zaman zaman diğer sanatkarlardan farklı renkler görmüş ve onlara birtakım ruh halleri izafe etmiştir.
- Cenab Şahabeddin roman ve hikâye yazmadığı, hatta birkaç tiyatro denemesinde de pek başarılı olmadığı halde nesir sanatında Servet-i Fünun edebiyatının ustaları arasında sayılmıştır. Cenab'a göre nesir hem bir beste hem de güftedir. Bu onun, nesirde de şiirinde olduğu gibi güzelliğe ve ahenge önem verdiğini gösterir.
- Cenab'ın nesre gösterdiği bu itina, çalاکalem yazılan bir gazeteci dili yerine daha sanatkarane, fakat buna karşılık daha ağır bir Servet-i Fünun nesrinin doğmasına sebep olmuştur.
- Lehinde ve aleyhindeki kanaatlerden çıkan sonuç, Cenab'ın Türk şiir ve nesir edebiyatı tarihinde seçkin bir yeri ve rolü olduğunu göstermektedir.

✚ Eserleri

✚ Şiirleri:

- **Tâmât** (1886): Yetmiş bir sayfalık bu küçük kitapta yer alan on sekiz manzume Cenab'ın ilk şiir denemeleridir. Buradakilerin hemen hepsinde Abdülhak Hamid ve Recaizade Mahmud Ekrem'in tesirleri açık olarak görülmektedir.
- **Cenab Şahabeddin'in Bütün Şiirleri** (İstanbul 1984): Bu eser, Cenab'a ait evrak ve müsveddelerin incelenmesi, yayımlanmış olan şiirlerin müsveddelerdeki ilk şekilleri, yayımlandığı yer ve tarihlerin gösterilmesi suretiyle meydana getirilmiştir.

✚ Seyahat Yazıları:

- **Hac Yolunda** (1907, 1923): Cenab'ın 1896'da sıhhiye müfettişi olarak İstanbul'dan Cidde'ye kadar gidişini anlattığı bu eserde sanatkarane bir üslupla yazılmış on yedi mektup bulunmaktadır. Onun hemen bütün nesir yazılarında görülen zengin kültürü bu mektuplarından itibaren dikkatleri çekmiştir. Eser Servet-i Fünun'da tefrika edildikten sonra (nr. 312-388) basılmıştır.
- **Avrupa Mektupları** (1916): Cenab'ın Tasvir-i Efkâr gazetesi hesabına Avrupa'ya yaptığı iki seyahatin intibalarını anlatan bu eserde Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Çekoslovakya, Almanya ve Avusturya hakkında, içinde buldukları ı. Dünya Savaşı çerçevesinde ve Cenab'a mahsus müşahedelerle verilmiş bilgiler vardır. Eserde 22 parça yazı yer almaktadır.

✚ Tiyatroları:

- **Kör Ebe** (1914): Evlilik konusunda değişmeye başlayan örf ve adetleri konu alan tek perdelik küçük bir piyestir. 1917'de Tepebaşı Tiyatrosu'nda oynanmıştır.
- Sanatçının **Yalan** ve **Küçük Beyler** adlı oynanmış, fakat basılmamış iki piyesi daha vardır.